

Utlysning av forskningsmedel

Riskkommunikation och individens beredskap vid olyckor, kris och krig

Utlysning i ett steg

Innehållsförteckning

Utlysning av forskningsmedel Riskkommunikation och individens beredskap för olyckor, kris och krig	3
Ramar	3
MSB:s uppdrag	3
Bakgrund till utlysningen – tidigare arbete	3
Utlysningens inriktning/forskningsbehov	5
Inriktning 1. Kommunernas riskkommunikation och människors delaktighet	5
Inriktning 2. Individens ansvar och beredskap	6
Avgränsningar	6
Begrepp.....	7
Tidsramar	7
Urval och beredning	7
Kriterier för granskning.....	7
Utformning av ansökan.....	8
Formella krav samt vissa begränsningar	9
Mer information	10
Kontaktpersoner för utlysningen	10

Utlysning av forskningsmedel Riskkommunikation och individens beredskap för olyckor, kris och krig

Ramar

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) avser att under 3-5 års tid finansiera forskning inom området Riskkommunikation och individens beredskap för olyckor, kris och krig. Utlysningen omfattar 18 miljoner kronor.

MSB bedömer att preliminärt två till tre projekt kan beviljas inom ramarna för utlysningen. Beräknad start för utvalda forskningsprojekt är satt till halvårsskiftet 2020.

MSB:s uppdrag

MSB har ansvar för frågor om skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar, i den utsträckning inte någon annan myndighet har ansvaret. Ansvaret avser åtgärder före, under och efter en olycka, kris, krig eller krigsfara. En del av MSB:s arbete omfattar stöd till forskning inom vissa områden.

MSB finansierar behovsinriktad forskning som ska vara möjlig att tillämpa i samhället. Forskningen utgår från ett behov i samhället som på sikt ska leda till ny förståelse, nya metoder eller nya produkter. Det är externa aktörer, t.ex. universitet, högskolor eller forskningsinstitut, som utför den forskning som MSB finansierar.

Bakgrund till utlysningen – tidigare arbete

Under de senaste åren har MSB utvecklat sitt arbete med riskkommunikation till allmänheten. Särskild uppmärksamhet och spridning har den årliga kampanjen Krisberedskapsveckan fått liksom broschyren *Om krisen eller kriget kommer*. Det övergripande effektmålet för MSB:s arbete med riskkommunikation är att öka människors motståndskraft inför kriser och krig. I detta ligger delmål som en ökad riskmedvetenhet om vad som kan hända och hur olika händelser kan påverka samhället och individen, stärkt egenberedskap, ett ökat engagemang och delaktighet i vår gemensamma säkerhet och beredskap och som en grund för detta; användbar och lättillgänglig riskinformation till alla, oavsett förutsättningar och behov.

Inom ramen för MSB arbete med riskkommunikation har vi bland annat undersökt människors beredskapsnivå, reaktioner på riskinformation, synen

på ansvar och intresset för frågor om beredskap och säkerhet. Detta har framför allt gjorts genom olika studier och enkäter.

MSB ser nu ett ökat intresse för riskkommunikation på alla nivåer. Broschyren *Om krisen eller kriget kommer* har inte bara lett till en ökad riskmedvetenhet hos många, utan också till att frågor om individens motståndskraft för kriser och krig har hamnat högt upp på agendan hos såväl politiker och myndigheter som medier och allmänhet.

För att möta detta intresse och för att utveckla vårt arbete med riskkommunikation utifrån effektmålet ser vi ett behov av en samlad forskningssatsning.

Under 2016 gav MSB ett uppdrag till Göteborgs universitet att göra en studie för att undersöka kommuners syn på riskkommunikation¹. I studien framkom bland annat att det finns stora variationer i hur kommunerna informerar om risker och sårbarheter till invånarna. Kommunernas beredskapssamordnare upplevde att det är svårt att bedöma invånarnas kunskap om lokala hot och risker och deras beredskap samt att kunskapen och beredskapen hos invånarna varierar stort. Flera beredskapssamordnare upplevde också sitt uppdrag och ansvar som otydligt och splittrat.

Nyligen genomfördes också på uppdrag av MSB, en analys av riskkommunikationen på Sveriges kommuners webbplatser gällande risker, hot och beredskap². En av slutsatserna från rapporten är att informationen på de kommunala webbplatserna är övergripande och generell och att få kommuner inkluderar lokalspecifik information. Variationen i tillgänglig information är också stor på de kommunala webbplatserna.

När det gäller privatpersoners roll och ansvar så lyftes detta bland annat i Försvarsberedningens rapport *Motståndskraft – Inriktning av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021-2025*. Individens eget ansvarstagande är en viktig del i samhället samlade förmåga att motstå och lindra konsekvenserna av allvarliga störningar i samhällets funktionalitet. Det är därför viktigt att individen har en god kunskap och beredskap, så att offentliga aktörerna har möjlighet att inrikta insatserna på att stödja de som befinner sig i nöd och saknar förutsättningar att själva hantera en sådan situation.

¹ Kommuners syn på riskkommunikation - En intervjustudie av beredskapssamordnare. Boholm et. al. 2016, ISBN 978-91-7383-739-2

² Kommunala webbplatserns kommunikation om lokala risker Publ nr: MSB1453 – november 2019 ISBN: 978-91-7383-977-8 .

<https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/samlat-stod-till-kommuner/krisberedskapsveckan/studier-och-utvarderingar/>

I samband med att broschyren *Om krisen eller kriget kommer*, skickades ut till hushållen våren 2018, genomförde Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) en enkätundersökning i syfte att dra lärdomar från de reaktioner och frågor som broschyren gav upphov till och att ge en fördjupad bild av föreställningar och attityder kopplat till scenarier om förhöjd beredskap och krig.³ I undersökningen framkommer att det varit svårt att bedöma om broschyren har bidragit till att människor vidtagit beredskapsåtgärder även om vissa har uppgett att de planerar att skaffa en bättre hemberedskap. Däremot har det hos vissa satt igång funderingar kring den egna situationen i händelse av kris och krig. Likaså har det väckt funderingar kring oro och omsorg för hur svagare grupper i samhället kommer att klara sig.

Utlisningens inriktning/forskningsbehov

MSB ser ett stort behov av forskning inom området riskkommunikation och har identifierat två övergripande inriktningar. Du som forskare kan välja att lämna in en ansökan som omfattar delar av en eller båda inriktningar.

Inriktning 1. Kommunernas riskkommunikation och människors delaktighet

Såväl regering som riksdag framhåller vikten av att information ges från myndigheter, kommuner och frivilligorganisationer till allmänheten om den enskilda individens ansvar och beredskap vid storskaliga olyckor, kris och krig. Här har kommunerna en särskilt viktig roll gentemot sina kommuninnevånare att erbjuda lokalspecifik riskinformation.

MSB ser i detta sammanhang att ytterligare kunskap behövs för att vi ska kunna utveckla stödet till kommunerna i deras arbete med att öka kunskapen hos invånarna om hot, risker och beredskap. MSB behöver veta mer om hur kommunerna på bästa sätt kan tillgängliggöra lokalspecifik riskinformation till sina invånare, oavsett behov och förutsättningar. Det är också viktigt att få mer kunskap om kommunernas förutsättningar, hinder och motstånd, men också möjligheter kring att kommunicera lokala risker och hot till invånarna där risk- och sårbarhetsanalyserna kan utgöra ett underlag.

MSB ser det också som viktigt att öka människors delaktighet i vår gemensamma säkerhet och beredskap. Människors erfarenheter, förmåga och intresse för frågorna bör bättre tas tillvara, både före, under och efter en svår påfrestning. Vilka förutsättningar, verktyg och metoder behövs för att involvera och samverka med invånarna i frågor som rör den lokala säkerheten och beredskapen likväl som den nationella? Ofta analyseras aktörernas insatser

³ Allmänheten och totalförsvaret FOI-R--4771--SE ISSN 1650-1942

efter en kris, men få lyssnar till drabbades lärdomar och erfarenheter. Frivilliga försvarsorganisationer framhålls ofta som ett sätt för individen att engagera sig, men passar detta format alla som vill delta på något sätt eller behövs andra/kompletterande möjligheter i dagens samhälle?

Inriktning 2. Individens ansvar och beredskap

Vår omvärld har blivit allt mer oförutsägbar och sårbar, inte minst mot bakgrund av klimatförändringar och ett försämrat säkerhetspolitiskt läge. I Sverige pågår en intensiv planering och utveckling av det civila och militära försvaret. Alla som bor i Sverige utgör en betydelsefull del av samhällets samlade förmåga att möta olika hot.

För att på ett förtroendefullt och ändamålsenligt sätt nå framgång i att kommunicera hot, risker och beredskap med målet att öka befolkningens motståndskraft, behöver vi mer kunskap inom följande:

Hur ser individen på sin egen roll, förmåga och delaktighet i samhällets säkerhetsarbete i relation till det offentliga ansvaret? Hur tar man till sig och reagerar på information om hot och risker såsom kris, höjd beredskap och krig. Hur ser man på de egna möjligheterna att påverka sin egen säkerhet? Vilka personliga och yttre drivkrafter och hinder finns för att skapa en egen beredskap, det vill säga vad får människor att gå från tanke till handling? Det behövs också ökad kunskap om vad som skiljer olika individers och grupper behov, förutsättningar, synsätt och förhållningssätt till dessa frågor och hur budskap och aktiviteter kan utformas för att passa olika grupper så bra som möjligt.

Vidare behöver MSB veta mer om hur vi på bästa sätt mäter människors motståndskraft på ett tillförlitligt och ändamålsenligt sätt? Kunskap, (risk)medvetenhet, attityder, beteende, engagemang? Vilka möjliga indikatorer kan användas för att över tid följa utvecklingen av människors förmåga och beredskapsnivå för att vi ska kunna göra rätt kommunikationssatsningar och prioriteringar och för att vårt arbete med riskkommunikation ska bli så framgångsrikt som möjligt? Finns det andra länders arbete med indikatorer som vi kan dra lärdom av och som det kan innebära att mervärde att förhålla sig till och använda?

Avgränsningar

I den här utlysningen avses allvarliga och storskaliga olyckor, kriser och krig. Vardagsolyckor omfattas inte här.

Begrepp

Definitionerna kring olika begrepp skiljer sig åt och förändras över tid. Nedan ges MSB:s utgångspunkt för den här utlysningen.

Riskkommunikation är att kommunicera om kända risker och hot, om konsekvenserna som riskerna och hoten kan få för individen och samhället, samt hur enskilda, ansvariga myndigheter och andra aktörer kan förbereda sig för att minimera konsekvenserna av olyckor, kriser och krig.

Tidsramar

Utlisningen öppnar 21 november 2019 och fullständig forskningsansökan ska vara MSB tillhanda **9 januari 2020**.

Beslut om medel beräknas kunna lämnas under april 2020.

Urval och beredning

Utlisningen sker i ett steg. Beredningen av inkomna forskningsansökningar hålls samman av en MSB-intern beredningsgrupp. Forskningsansökningarna genomgår en myndighetsintern granskning. Därtill inhämtas vetenskapliga experters bedömningar av ansökningarnas vetenskapliga kvalitet.

MSB förbehåller sig rätten att kontakta sökanden för diskussion och informationsinhämtande.

Kriterier för granskning

I bedömning av forskningsansökningarna deltar både sakkunniga handläggare på MSB och extern vetenskaplig expertis, där kriterierna 1-7 kommer att beaktas.

Följande kriterier kommer att tillämpas:

1. Behovsbaserad forskning – Forskningen ska utgå från identifierade problem, utmaningar eller frågeställningar inom området. Forskningen ska bidra till ökad förståelse och lösningar på problem. Forskningen ska innehålla element av såväl grundforskning som tillämpad forskning.
2. Relevans – Hur väl speglar ansökan MSB:s önskemål om inriktning och utformning av forskningssatsningen?
3. Ömsesidighet – Det är MSB:s strävan att etablera långsiktiga, förtroendefulla relationer med forskningsutövare. Dialog mellan forskare, beställare och användare ska vara ett naturligt inslag i satsningen. Det finns förväntningar på att ansvariga forskare under

satsningen gång ska kunna bidra till MSB:s verksamhet med preliminära resultat eller som experter.

4. Nyttiggörande av resultat – Resultaten av MSB:s forskningsfinansiering ska kunna användas på policynivå och av praktiker som arbetar med myndighetsutövning i vardagen. Resultaten ska också kunna omsättas i utbildnings-, utvärderings-, övnings- och utvecklingsverksamhet. Forskningssatsningen bör betona kommunikation och kontakt med verksamhetsutövare och myndigheter som kan nyttja forskningsresultaten. Det ska också finnas en plan för både vetenskaplig och bredare spridning.
5. Internationellt perspektiv – Samhällsskydd och beredskap i allmänhet och forskningen inom området i synnerhet har en gränsöverskridande dimension vilken måste beaktas i MSB:s forskningssatsningar. När det gäller internationella perspektiv är Norden och EU av särskilt intresse.
6. Nyttänkande och originalitet- MSB:s ansvarsområde är av den karaktären att det oväntade och nya, som inte kan förutsägas inom nuvarande kunskaps- och tolkningsramar, spelar en avgörande roll för hur väl samhället kan förebygga och hantera olyckor och kriser.
7. Vetenskaplig kvalitet – I granskningen av ansökans vetenskapliga kvalitet bedöms bland annat nyhetsvärde, problem, metod, kommunikation och sökandes kompetens.

Att väga samman vetenskaplig kvalitet och nytta är en del i MSB:s strävan att identifiera forskning med störst potential. I situationer där två forskningsansökningar bedöms lika sett till behov och relevans ska vetenskaplig kvalitet prioriteras.

Utformning av ansökan

Det är viktigt att notera att alla handlingar som kommer in till MSB är offentliga. Om en ansökan bygger på forskning som är helt eller delvis skyddad av sekretess måste ansökan formuleras på ett övergripande vis så att sekretesskyddade uppgifter inte riskerar att röjas.

Den fullständiga forskningsansökan lämnas via MSB:s webbaserade ansökningssystem. Gå in via <https://etjanst.msb.se/e-tjanster/>

Den fullständiga forskningsansökan till MSB ska skrivas i Times New Roman, 11 punkter med enkelt radavstånd och bestå av följande:

- En projektbeskrivning som ska innefatta en beskrivning av den forskning som ska bedrivas inom tänkt projekt. I beskrivningen ska forskningsfront, problemställning, relevans, behov av projektet, projektmål, metod för genomförande, förväntad effekt, målgrupper och kommunikation beskrivas. (max 8 sidor inklusive referenslista)

- Beskrivning av befintlig forskningsmiljö med övergripande förslag till organisering och bemanning av forskningen. Denna ska även innefatta en beskrivning av befintlig kompetens och nätverk i anslutning till frågeområdet. (max 2 sidor)
- CV med publikationslista för huvudsökande. (max 7 sidor)
- CV för samtliga medsökande. (max 2 sidor/medsökande)
- Översiktlig tidplan (bilaga)
- Budget - Projektbudget bifogas i Excel-fil, som en övrig bilaga. Den ska innehålla nedan poster. Sammanlagda summor inklusive påslag för OH och sociala avgifter utgör det totala sökta beloppet.
 - Lönekostnader - Ange uppgift för lönekostnader per person.
 - Övriga kostnader - specificerar de övriga kostnader som kommer att uppstå i projektet. Specificera på olika kostnadsslag som till exempel resekostnader, traktamenten eller kostnader för kommunikation/spridning.

Ofullständig ansökan beaktas ej.

Formella krav samt vissa begränsningar

MSB:s formella krav på forskningsansökningar är att:

- Huvudsökande ska vara disputerad och tillhöra ett svenskt lärosäte eller forskningsinstitut.
- Projektansvarig forskare ska arbeta minst 15 % i projektet.
- Medsökande i projektet som finansieras av MSB ska arbeta minst 10 % av en heltidstjänst i projektet under den tid de ingår i projektet.
- Ansökan ska vara godkänd av firmateknare vid lärosäte eller forskningsinstitut.
- Samtliga sökande måste godkänna hantering av personuppgifter i enlighet med GDPR.

Att tänka på:

- MSB ger full kostnadstäckning för direkta kostnader kopplat till forskningsprojektet. Ange den procentsats för OH-påslag som ditt lärosäte/institut tillämpar
- MSB finansierar inte datorer. Utrustning finansieras endast i särskilda fall. Lokalkostnader för arbetsrum ska vara inkluderade i OH-påslag.

Mer information

Information om MSB:s forskningsverksamhet finns på:

- www.msb.se/forskning
- www.msb.se/sv/aktuellt/utlysning-av-forskningsmedel/

För ytterligare vägledning kring utlysningen finns mer läsning på:

- Investering i kunskap för ett säkrare samhälle – MSB:s strategi för forskning och utveckling <https://rib.msb.se/filer/pdf/28834.pdf>

Kontaktpersoner för utlysningen

Jenny Selrot
Enheten för forskning och utvärdering
tfn: 010-240 51 22, e-post: jenny.selrot@msb.se

Christina Andersson
Enheten för befolkningens skydd och beredskap
tfn: 010-240 41 58, e-post: christina.andersson@msb.se